

РОЗДІЛ 4

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ АПК

УДК 631.164.23

ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛADOVA ПІДВИЩЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

О. Прокопишин, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Якість використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств безпосередньо залежить від наявності технічних засобів. Відтворювальний процес у сільському господарстві тісно пов'язаний з різними видами матеріально-технічних ресурсів, серед яких особливе місце належить технічним засобам. Основною умовою ефективного ведення сільськогосподарського виробництва є формування системи машин відповідно до виробничої програми підприємства та утримання їх у працездатному стані. Один із важливих чинників конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств – економічність виробничих витрат, результатом чого є підвищення рентабельності виробництва. Запорука зниження собівартості виробництва та підвищення продуктивності праці – наявність найновішої високопродуктивної техніки та ефективне її використання, адже здійснення технологічних процесів в оптимальні строки забезпечує отримання високих урожаїв та прибутку. Однак на сучасному етапі технічна оснащеність сільськогосподарського виробництва досягла свого критичного рівня, що суттєво знижує адаптацію сільськогосподарських підприємств до ринкових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні проблеми відтворення ресурсного потенціалу аграрної сфери досліджували Г. Підлісецький, М. Могилова [2], І. Бурковський [1], Я. Білоусько, Д. Соловей [3; 5], П. Саблук [4] та інші вчені. Для поліпшення стану матеріально-технічного забезпечення запропоновано чимало шляхів: надання пільгових кредитів на придбання техніки, часткова або повна компенсація банківських відсотків, створення машинно-технологічних і прокатних станцій, надання техніки на умовах лізингу тощо. Як аргументи наведено розрахунки економічного ефекту та показники ефективності використання машин. Однак більшість запропонованих заходів щодо створення сприятливих умов оновлення засобів механізації, в тому числі амортизаційної політики в аграрному секторі, так і не була реалізована, а проблема технічного оновлення галузі з кожним роком загострюється ще більше. Недостатньо дослідженими залишаються такі питання: визначення можливостей придбання техніки сільськогосподарськими підприємствами через оцінку їх економічного потенціалу; розміри фінансових вкладень у конкретне підприємство залежно від умов і масштабів

виробництва; розробка і впровадження у виробництво якісно нових зразків техніки для аграрного виробництва.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є з'ясування стану матеріально-технічного забезпечення фермерських господарств Львівщини та обґрунтування можливостей його відтворення.

Виклад основного матеріалу. Якщо врахувати, що фермерські господарства зазвичай створювали на основі майнових комплексів колишніх колективних сільськогосподарських підприємств, які значною мірою були або зруйновані, або технічно й технологічно відсталими, то відповідно вони успадкували наявний комплекс проблем технічного забезпечення. Довготривала кризова ситуація, яка охопила сільськогосподарське виробництво, низька інвестиційна привабливість вітчизняного аграрного сектору, неможливість отримання довгострокових кредитних ресурсів ще більше погіршували стан технічної оснащеності фермерських господарств. Це у свою чергу зумовило масове порушення оптимальних строків виконання технологічних операцій у виробництві рослинницької і тваринницької продукції, спад сільськогосподарського виробництва, зниження його ефективності, погіршення фінансового стану і платоспроможності фермерських господарств.

Аналіз забезпеченості фермерських господарств Львівської області технічними засобами переконливо свідчить про її недостатній рівень [6]. Значна частина техніки потребує капітального ремонту і фізично зношена, за рахунок чого поспійно зростають витрати на закупівлю запасних частин для ремонтних робіт. У середньому на фермерське господарство припадає 0,83 трактора (всіх марок), або 17 на 1000 га ріллі. Середнє навантаження на один трактор у фермерських господарствах становить 57,5 га ріллі. Тільки у шести районах області кожне фермерське господарство має трактор. Якщо на 1000 га ріллі в сільськогосподарських підприємствах припадає 7,3 сівалки, то у фермерських господарствах – 0,6. Сезонна завантаженість зернозбиральних комбайнів у фермерських господарствах становить 1254 га площ посівів зернових культур на один агрегат, а в сільськогосподарських підприємствах – 91 га. Такий стан технічного забезпечення не може не позначитися на ефективності виробництва. Наявна техніка відпрацювала свій ресурс, виробнича база тривалий час не оновлюється. Вибуття основних засобів у 10–15 разів перевищує їх надходження.

Експлуатація тракторів, комбайнів та інших видів техніки, яка відпрацювала свій амортизаційний термін, потребує зростання витрат на проведення ремонтних робіт з метою підтримання їх у працездатному стані. Знизився коефіцієнт готовності технічних засобів для виконання необхідних сільськогосподарських робіт. Враховуючи обмежені власні ресурсні можливості, фермерські господарства не мали змоги придбати техніку, яка б відповідала їх виробничим параметрам. Тому вони зазвичай, купуючи техніку, керуються не технологічними потребами, а наявними можливостями. Отже, на сьогодні сформувався склад техніки, який переважно не відповідає структурі та розмірам землекористування фермерських господарств. Фермерські господарства через низьку платоспроможність не можуть власними силами забезпечити нарощування технічної та енергетичної оснащеності виробництва, результатом чого є зниження їх фондозабезпеченості, погіршення забезпеченості запасними частинами, ремонтними і пально-мастильними матеріалами через відсутність коштів на їх

закупівлю, що не дає змоги виконувати необхідний ремонт техніки та вчасно проводити агротехнічні операції. Наявна техніка характеризується великим фізичним зносом, знижується її технічна готовність.

Аналіз відтворення тракторного та комбайнового парку свідчить про незадовільний стан цього процесу у фермерських господарствах Львівської області (див. табл.). Негативною тенденцією є те, що енергооснащеність фермерських господарств знижується. У 2015 р. цей показник був на 2,8 % нижчий, ніж у 1995 р., і на 4,1 % нижчий, ніж у 2000 році. Це стало результатом швидкого розширення земельних наділів фермерських господарств, яке за темпами випереджало розширення технічної бази. Значною мірою це могло бути й наслідком оптимізації ресурсооснащеності фермерського виробництва, оскільки забезпечувало краще використання технічних засобів за більшої площі земель в обробітку.

Таблиця

Динаміка коефіцієнтів відтворення тракторного парку і комбайнів фермерських господарств Львівської області*

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Трактори всіх марок				
Коефіцієнт зростання	0,991	0,996	1,008	0,946
Коефіцієнт оновлення	0,068	0,073	0,087	0,076
Коефіцієнт вибуття	0,065	0,076	0,081	0,131
Коефіцієнт списання	0,021	0,025	0,117	0,088
Коефіцієнт купівлі	0,033	0,035	0,057	0,069
Комбайни зернозбиральні				
Коефіцієнт зростання	1,002	1,006	1,011	1,013
Коефіцієнт оновлення	0,096	0,098	0,098	0,075
Коефіцієнт вибуття	0,081	0,093	0,086	0,075
Коефіцієнт списання	0,093	0,091	0,032	0,111
Коефіцієнт купівлі	0,025	0,026	0,054	0,059

*Розраховано за даними форми № 10-мех (річна) ГУСуЛО.

Для повної оцінки тенденції в тракторозабезпеченості фермерських господарств встановлено її зміну за 2000–2015 роки. Тенденція зміни кількості тракторів на 10 фермерських господарств характеризується рівнянням:

$$Y_x = 8,72 + 0,075t.$$

Навантаженість угідь на один трактор описується таким виразом:

$$Y_x = 44,312 + 0,321t.$$

Наведені рівняння та одержані результати вирівнювань прогнозують, що переважно збережеться тенденція до певного покращання тракторозабезпеченості фермерських господарств, і, очевидно, до їх повнішого завантаження. На сьогодні тракторозабезпеченість фермерських господарств є виробничо і технологічно необгрунтованою.

На сучасному етапі технічне оновлення сільськогосподарських підприємств можливе тільки за умов стабільної державної підтримки, оскільки традиційне джерело інвестицій у відтворення основних фондів – прибуток – є недостатнім. Формування технічного забезпечення фермерських господарств потребує комплексного підходу до вирішення питання зростання їх купівельної спроможності через вдосконалення фінансово-кредитних відносин, розвиток кооперації, інтеграційних процесів в АПК та державного регулювання. Результатом підвищення технічного забезпечення є зростання рівня платоспроможності, конкурентоспроможності, прибутковості, ліквідності активів, економічного потенціалу фермерських господарств, що забезпечить у майбутньому можливість формування власних джерел для інвестування.

Висновки. Формування технічної забезпеченості фермерських господарств передбачає комплексний підхід до вирішення цього питання через вдосконалення фінансово-кредитних відносин, розвиток кооперації, інтеграційних процесів в АПК та державного регулювання. Основними складовими організаційно-економічного механізму технічної забезпеченості фермерських господарств є: формування амортизаційної політики відтворювального характеру; формування сприятливого інвестиційного клімату; удосконалення фінансово-кредитних відносин; розвиток інтеграційних процесів в АПК; розвиток кооперації; розробка і впровадження у виробництво якісно нових зразків вітчизняної техніки; інформаційна підтримка.

Бібліографічний список

1. Бурковський І. Д. Поліпшення технічного обслуговування аграрного сектору економіки / І. Д. Бурковський // Економіка АПК. – 2005. – № 9. – С. 19–23.
2. Підлісецький Г. М. Підвищення рівня фондооснащеності аграрного виробництва як основа зростання його ефективності / Г. М. Підлісецький, М. М. Могилова // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 21–28.
3. Проблеми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі // [Я. К. Білоусько, В. О. Бурилко, В. О. Галушко та ін.] ; за ред. Я. К. Білоуська. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2007. – 216 с.
4. Саблук П. Т. Формування міжгалузевих відносин : проблеми теорії та методології / П. Т. Саблук, М. Й. Малік, К. І. Валентинов. – К. : ІАЕ, 2002. – 204 с.
5. Соловей Д. Ю. Аналіз кон'юнктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні / Д. Ю. Соловей, Я. К. Білоусько // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С. 40–44.
6. Фермерські господарства Львівщини : стат. зб. – Львів : ГУСуЛЮ, 2016. – 111 с.

Прокопишин О. Технічне забезпечення як складова підвищення ресурсного потенціалу фермерських господарств

Обґрунтовано роль технічного забезпечення в підвищенні якості використання ресурсного потенціалу фермерських господарств. Проаналізовано забезпеченість фермерських господарств Львівської області технічними засобами. Виявлено, що сформований склад техніки фермерських господарств переважно не відповідає структурі та розмірам землекористування. Наявна техніка характеризується великим фізичним зносом, знижується її технічна готовність. Технічне оновлення фермерських господарств є можливим тільки за умов стабільної державної підтримки.

Ключові слова: фермерське господарство, технічне забезпечення, коефіцієнт відтворення технічних засобів, тракторозабезпеченість.

Prokopyshyn O. Technical provision as a component of improving resource potential of farms

The role of a technical provision to improve the quality of resource potential farms was been grounded. Availability farms Lviv region by technical equipment was been analyzed. Formed composition of techniques equipment largely doesn't follow the structure and size of land were been revealed. Existing technology is characterized by great physical deterioration, reduced its technical readiness. Technical updates of farms are only possible in a stable state support.

Key words: farm, technical provision, reproduction rate of technical equipment, providing tractors.

Прокопишин О. Техническое обеспечение как составляющая повышения ресурсного потенциала фермерских хозяйств

Обосновано значение технического обеспечения в повышении качества использования ресурсного потенциала фермерских хозяйств. Проанализировано обеспеченность фермерских хозяйств Львовской области техническими средствами. Выявлено, что сформированный состав техники фермерских хозяйств в основном не соответствует структуре и размерам землепользования. Техника, которая имеется в наличии, характеризуется большим физическим сносом, понижается ее техническая готовность. Техническое обновление фермерских хозяйств возможно только при условии стабильной государственной поддержки.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, техническое обеспечение, коэффициент обновления технических средств, тракторообеспечение.

Стаття надійшла 30.03.2017

УДК 349.415:339.9

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ
ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ**

О. Стадницька, аспірант

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Стан земельних ресурсів України близький до критичного. На всій території поширені процеси деградації земель, серед яких наймасштабнішими є ерозія (близько 57,5 % території), забруднення (близько 20 % території), підтоплення (близько 12 % території). За час проведення земельної реформи проблема охорони та раціонального використання земель ще більше ускладнилася [7].

У результаті реформування земельних відносин відбувся поділ сільськогосподарських угідь на земельні частки (паї), які передані у приватну власність. Організація таких земельних часток (паїв) не враховує ґрунтозахисних вимог, що